

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiuhu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lanɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ pɛli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke ɲeimaarɔn da mɔnɔ di hu, bɔ kele yɛnɛnuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɔ maane maa ɔ kɔnɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hɛmɛi iɔi hu ɲɛitɔɔnɔn diɔ.

A ke lɔɲaa kele yɛpɔɔ gehu bɔ maane gu hwanɔ tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo bɔ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔɔɔ yii lele ɲɛikulo, yɛ pɔnɔ yɛ di wɔɔ yii ɲaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da ɲɔɔ kɔnɔ genei bɔ di liimu ɔ hɔgɔ ɲɛgbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa mɛni bai.

A ke gilɲahia tɔnɔ ti hwilɔn nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔba laa bɔ ge, ɔɛ yabɔ ke a di liimu hɔgɛ a gbɔɔkɔɔ, yili bɔ a ge lɔi kele diwɔɔ ɲaakɔnɔ genei ɔ bo yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kɔɔma yɲaa di gɔɔ diɔ, maakweli, da hutɔ bɔ da ɲɛgbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kɔnɔnɔ kenaa kele bɔ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ ɲaawooɔo kaa lai, yili kele bɔ gei yene bilibili gemɛi ɲɔ ɲaakɔnɔ genei ɲɛi zɛa kaa Amɔlik lɔi hui, ɔ dɔn ɲaa ɲɛi laa a kɔɔ kɔɔlaa ɲɔ holo pɔu (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu ɲun mɛinan yanɔn kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kɛmɛni a nukan ɲaa bɔ geɛ hwɔkɛli welikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele bɔ tanɔn, guloju hwɔ ma yɛ ɔ ke a huwu mɛni, gu kɔɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, ɲaala mɛni kenaa bɔlɔ, kilɲahie huwu lɔɔpe, ɲɛi hu yii bo pɔlɔ bɔ, hɛn ɲɔɔlɔ pɔlɔ kɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, yɛ ɔ ke a hulɔnu da nɛnu yilipulu, yɛ ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, yɛ ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele bɔ tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yɛi ɔ yɛnɛkɛ, ɔ legbɔɔba laa hɔɔlɔ, ɔɛ gbinimaa yɛ kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi luɔlaa hu da tɔlɔlaa hu, luɔlaa da luoyɔɔ huɔu lɔɔpe da kɛɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwɔ kia pai nuta mɔnɔɔbɔi, di hwɔ kia pai mɛni ɲaanwana laai nuta bɔ, yi a nu kulo nulaa hu ɔɛ ɛye mɛlekɛpe ma.

*Dɔn ŋoo meida 6**Kene lɔpe gele, maane nu kele ŋɔ kaa lonna, a ke a gɔlɔn ŋaa ma.**Dɔn ŋoo meihwele 7**Nu kele peliai a ge tɔn niila ne tɔnɔ mei. Nu kele hon balɔ kaa tanɔn nukan maaton ŋei liila.**Dɔn ŋoo meihaaba 8**Maala kaa nukele yei a li kititɔgɔ pelɛ la; a gaa ye maameni ye a piliju.**Dɔn ŋoo meinaan 9**Di hwa nu too gahwɔ ŋa, yi ŋun vɔ mai. A wwalaketi di maakwiya ŋkɔ lɔɔba gahwa meni ŋkɔ pɔlɔhu.**Dɔn ŋoo bou 10**Maala ka nukele yei, a ŋkɔ tian makɔŋɔ kititɔ gɔ pelɛla, alɛ dian ti a ke a kɔlɔn ŋaa a make meni lɔpee daa zenwuɔn.**Dɔn ŋoo boukɔutanɔn 11*

1. Nui lɔpee da meninɔŋkɔ laahe ŋuɔ, meniti hwa peli kei a ŋn, yi ŋn ti hwɔ kɔlɔn ni ponɔŋa kitikepelɛ la, maakɔŋnuaan ŋei ba.
2. Tɔn hwa peli nui lɔpe honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwɔ ke laali; yilipulu menikei lowai tɔn mɔ a laa nui ti mei, a make a kwia.

*Dɔn ŋoo boukɔu hweele 12**Nuta hwa naa lɔ malan ŋii pɔlɔ hu, lɔ kpeli-kpeli, ŋei belɛn meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pɔlɔ pɔ.**Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13*

1. Maala kaa nukele yei a hiɔ a niibarɔlɔ, alɛ a he niiba kenaa ŋɔ lɔ hu.
2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi lɔ lɔpe hu, a make gbɔkɔ lɔ, alɛ a pɔnɔ a ŋa gbɔkɔ lɔ ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpe da ŋɛikɔ kpɔlu jeei, maala kaa ŋei a maakilɔ lɔ takpeli hu, yiyɔn nɔiti a peli ŋee hee mu.
2. Maakilɔlɔa ti hwa peli tɛgɛi meni nɔŋkɔn kemun gbɔkɔkpɔ kɔ yi hwɔ ba lɔ ŋun ma meninɔŋkɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔkɔli 15

1. Maala kaa nukele yei a lɔ lonna hɔkɔbɔ.
2. Di hwa peli lɔlonna kuloi nu yei hulu meni hu alɛ maala hwɔ ŋkɔn nu yei hwɔ ŋɔ lɔlonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumeida 16

1. Nɛenu da hulonu da hɔli kpilayela da di lanɔyela da peli heei di kepɔ guloju hwɔ ma yeke la a huɔu meni, lɔlon na meni, alɛ yala pɔlɔ meni. Di peliɛ a di ke ŋiiboo ti hu, a make di taɔai lowai.
2. Legbɔkɔba da laana be a hilɔtai laa ma.

3. Pelen mə ba a kɔkmaayi hɔkɔma, əle maala ka nei gbɔmayii ti da nɔi ɲeɪtɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihweele 17

1. Nukan lɔpee jɔkɔbo hɛn gaa a bɔɔ, ə make g boukɔuaa kɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔkɔbo hɛn gulo ɲei.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a ɲeli gbɔwɔ kilɪŋahɪə kei, niiba yiibo ɲələ hu. Mukulaa ba a ɲeli niiba kalan gei, ə niiba yiibo juwu yii bo ɲələ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gələ yei ŋkɔ kilɪŋahie le ə gweiwoobo, ə gilɪpuju kweli, ə jɔkɔbo ə nei nuta kɲeli ŋaa diə kɛnakele yi ɲɔu hwa ke ju.

Dɔn ŋoo bouhwwweele 20

1. Maala kaa nukele yei ə ŋundɔ ke, əle ə kɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kɲalan di hwə nɔ kɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwwweele kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ə tɔɔi hɔkɔbo ŋkɔ lɔi ɲawoobo mɛni hu, a wala ke a yaa kɲinii, ə ke nui a ɲee lemɪ.

2. Maala kaa nukele yei, ə kolokɛ gahanama ba ŋkɔ lɔi hu. Yijan nuta hon bɔtlə hwa tɛŋɛ malan ma.

3. Lɔlonnii kilɪŋahɪə ɲələ bə lɔi ɲawobɔɔ a kuloju. Gilɪŋahɪə ti a kɔkɔn nɔi nɔi ɲawoobo nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kələ laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwwweele kɔuweele 22

Nu keke kemɛni a kɔkɔnyuyii bo mun mə ge, ye ke kɔkɔn ninimu. Ninin ti bə maane ə pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, əle mɛni kɔkɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwwweele kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ə kolo ke, ə niiba kolokɛ təlɪnmo da ɲaane ɲələ mɛi; ə ge hwə pa ke a nui kolo hwə ma.

2. Nu kɛkolo bə maane di zalama; ə ke a hulonu da nenu.

3. Kolokɛmun lɔpee a ɲeli kolokɛnuan maakɔŋa kɔn naai; a wala keti ə to da hu.

4. Kolokɛmun nɔkɛe maala kaa ɲei ə viitɔ, ə niiba ɲələ ŋaa ke. Ge kolo kei nowai ɲɛn ə ke a dɔɔ; əle yilɪpulu ŋkɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwwweele kɔu naan 24

Maala kaa nukan ɲei ŋkɔ yii ə ke a bɛliya ju, gɔkɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di ke di ɲaane hu; yii hwilənna: kɔkɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛle di maamɛni walawala ɲei kulo mɛni keke ba.

Dɔn ŋoo bouhwwweele kɔu lɔkɔli 25

1. Kolo a wala ke nei, tɔn a peɛma, kolo hwaɛ kpe nei, kalananna a jɔɔbo, a kɔkɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa nei yi maakpɔmaa a bo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔɔbo. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, a make a welilon.

Dɔn ŋoo bouhweele kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔɔ hwa ma, yi kpɔ hwilɔn maakweli kɔɔɔɔ ba. Maane kolo maakweli lakwɔli a ke kena kɔle. Maane lakwɔli kene kee laa a ke kenaa kɔle kɔɔ, nui kɔpe ge hwanɔ a ke nei.

2. Maakweli ŋun ma ya baa a nukan holoon naa bo, a dɔɔ gaa nai yene yii hu maawiye. Ya ba maane a wooman, ŋeɛmaa hweli, da welikɛmaa di lɔ lɔi kɔle lowai, huwu ŋaa kɔle lowai a ge liila a ke diyeyi.

3. Maala kaa a longanuaan yei di di loni hutɔ pɔlɔ len.

Dɔn ŋoo bouhweele kɔumɛihweele 27

1. Maala kaa nukele yei a geti ke tɔɔ tɔɔ laa kraalɔ mei, a pelima a dɔɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohɛn, maa a kɔkɔ.

Dɔn ŋoo bouhweele kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, a getike, ye dɔn ŋooŋaa nei bo di le di kraalɔ mei.

Dɔn ŋoo bouhweele kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔbo gbɔmaa yii ti ba a peli kɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yenyeyii hu da kɔɔ legbɔba laa, maala keke hɔɔɔɔ ŋen lɔ gaama, ya baa a mɔlaa diwei kɔɔɔɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwa laa.

3. Maala ŋaa ti da legbɔba ŋaa ti, ge pɔlɔ hwa peli kei a juwu takpeli yi yene keke puɔ geba hwa mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpala ta kpeli hwa laa yi a peli dɔn ŋaa nei maameni piliju, ye nu kɔɔ tɔɔ gaa nei yenyeyii hu da kɔɔ legbɔba laa kuloi nei: ye a ke a lɔi, a kpɔn, a make gu teitei.